

VIERKANT

cultuurhistorisch tijdschrift
van het Westfries Genootschap

Vierkant - 24e jaargang, nr. 3, oktober 2024

Uitgave Vierkant, cultuurhistorisch tijdschrift: Westfries Genootschap
Redactie: Nan Beers
Jan Smit
Corina Schagen - van Willegen
Eindredactie: Ed Dekker
Redactieadres: Postbus 2125
1620 EC Hoorn
0229-217121
E-mail: contact@westfriesgenootschap.nl
Website: www.westfriesgenootschap.nl
Vormgeving: Cees Bakker
Druk en technische afwerking: Drukkerij Sprint Print, Zwaag

Het Westfries Genootschap heeft ernaar gestreefd de auteursrechten van foto's en/of illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die menen nog zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich tot het Westfries Genootschap te richten.

Alle rechten voorbehouden; niets uit cultuurhistorisch tijdschrift het Vierkant mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Westfries Genootschap.
ISSN: 1569-4186

Het vierkant is een fundamenteel steunend onderdeel van de Westfriese stolp. Het is het vierkante zware houten geraamte middenin de boerderij waarin het hooi bewaard wordt.

Het tijdschrift Vierkant beoogt een steunende uitgave te zijn voor de cultuurhistorie in Westfriesland. Niet gevuld met hooi maar met artikelen en wetenswaardigheden die betrekking hebben op bovengenoemd terrein.

Aan de keukentafel	3
Verenigingsnieuws	4
Foto's en verslag Westfriezendag	9
Verenigingsnieuws	12
Spullen in Westfriesland	14
Nieuwe Uitgaven	15
Westfries Biografisch Woordenboek	16
Erfstukken	18
De Aanleiding	19
Verscholen in Westfriesland	20

Afbeelding voorkant: Hans Langedijk vertelt tijdens de wandeling over de Opmeerder Wuiver. (foto Corina Schagen-van Willegen)

colofon

inhoud

aan de keukentafel

De keukentafel: de plaats waar allerlei zaken besproken worden, waar men nieuwtjes uitwisselt, waar gelachen en gehuild wordt. De keukentafel in het Vierkant: een pagina met bondige informatie over initiatieven die betrekking hebben op de cultuurhistorie van Westfriesland.

Koninklijke eer

Een van de vele hoogtepunten van dit jubileumjaar was de uitreiking van de zilveren Koninklijke Erepennen aan het Westfries Genootschap. Dat gebeurde op zaterdag 7 september tijdens de Westfriezendag in Oosterblokker door burgemeester Jan Nieuwenburg van de gemeente Hoorn. Deze gemeente is de statutaire vestigingsplaats van onze vereniging. Tegelijkertijd werd ook een oorkonde overhandigd met daarop een verklaring van de grootmeester van het Huis van Zijne Majesteit de Koning dat de erepenning bij beschikking van de koning op 28 mei 2024 aan onze vereniging is toegekend ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan op 6 augustus van dit jaar.

Aan de toekenning van de Koninklijke Erepennen aan een jubilerende vereniging met een culturele of maatschappelijke (niet commerciële) doelstelling, gaat een uitgebreide procedure vooraf. Zo moet een overzicht aangeleverd worden van haar geschiedenis, doelstellingen, financiële positie en activiteiten. Ook de antecedenten van de bestuurders worden onderzocht. Dat houdt in dat zij net als de vereniging te goeder naam en faam bekend moeten staan en van onbesproken gedrag zijn. Een andere voorwaarde is dat de vereniging wat betreft aard, omvang en soliditeit in aanzien moet staan en tussen soortgelijke gemeentelijke, regionale of landelijke verenigingen een algemeen erkende plaats moet innemen.

Jan Smit neemt de Koninklijke Erepennen in ontvangst uit handen van de burgemeester van Hoorn, Jan Nieuwenburg. (foto Stan Nuveen, stichting Projector)

De ontvangst van de Koninklijke Erepennen betekent niet dat het Westfries Genootschap zich 'Koninklijk' mag noemen. Dit predicaat is alleen voor grote verenigingen die landelijk actief zijn en een grote uitstraling hebben, dus niet voor een regionale vereniging als de onze. Wat mij betreft is deze bijzondere gebeurtenis een erkenning van de belangrijke rol die onze vereniging in de afgelopen eeuw heeft gespeeld in het levend houden en onder de aandacht brengen van het belang van de Westfriese cultuurhistorie. Tevens is het een huldeblijk aan onze oprichters en allen die zich in de loop der jaren als bestuurslid, personeelslid of vrijwilliger voor het Westfries Genootschap hebben ingezet en een felicitatie aan onze leden.

Jan Smit, voorzitter

verenigings nieuws

De Westfries Genootschap Prijs bij de Landbouwschouw in Opmeer

Op maandag 5 augustus werd de 113e editie van de Landbouwschouw in Opmeer gehouden.

De Landbouwschouw is opgenomen in de Nationale Inventaris Immaterieel Erfgoed. Niet voor niets, want het is een evenement met een rijke traditie met oog voor de actualiteit.

Onze vereniging heeft met Stichting Tentoonstelling Opmeer gemeen dat dokter G.C. van Balen Blanken, destijds huisarts in Spanbroek, betrokken was bij de oprichting.

Namens het Westfries Genootschap waren voorzitter Jan Smit en bestuurslid Netty Zander aanwezig. Omdat het Westfries Genootschap dit jaar honderd jaar bestaat, had het bestuur besloten om een rubriek van het Concours Hippique te sponsoren. Het werd het Concours Eénspannen Tuigpaarden Ereklasse NAT. Aan deze goed bezette rubriek mochten combinaties uit het hele land meedoen. Het paard Lindrini met als rijder Henk Hammers werd de winnaar en ging met de Westfries Genootschap Prijs naar huis.

*Het paard Lindrini met een verzorger en voorzitter Jan Smit.
(foto privécollectie Jan Smit)*

100 jaar Westfries Genootschap

De jubileumcommissie kan met trots terugkijken op de bijzonder geslaagde jubileumactiviteiten die dit jaar hebben plaatsgevonden. En we zijn er nog niet! Er komt nog een Westfries pubquiz op zaterdag 9 november in De Stek in Grootebroek. Deze gezellige avond wordt, net als de eerdere quizavonden, gepresenteerd door Tom en Gerda Wester.

Op zaterdag 28 september vond de Westfrieslanddag plaats in De Brink in Obdam. Wat was het weer een succes, en wat zijn wij trots op alle vrijwilligers die zich deze dag hebben ingezet om de bezoekers zo veel verschillende facetten van Westfriesland te laten beleven. Een groot dankjewel is hier op zijn plaats.

En dan hebben we nog een verzoekje. Na het ongelofelijke succes van vorig jaar, waarbij Oô's Joô's de 805de plek veroverde, willen we ook dit jaar proberen een Westfries geluid in de Top 2000 te krijgen. Stem allen op Skotwal! Meer hierover is te lezen verderop in dit Vierkant.

De jubileumcommissie is dankbaar dat er zoveel mensen hebben deelgenomen aan de verschillende activiteiten waar zo veel tijd en liefde in gestoken werd. Vier keer was de revue 'Alles heb z'n toid' uitverkocht, er is door heel veel mensen gewandeld en gevaren, en er zijn unieke uitstapjes geweest over privégrond, naar een boerderij of ander bijzonder pand dat speciaal voor ons werd opengesteld.

Wij hebben genoten en hopen dat u ook met plezier terugkijkt op het 100-jarig bestaan van het Westfries Genootschap.

De jubileumcommissie,
Hans van Kampen, Corina Schagen, Annet Staal, Tom Wester en Netty Zander

*Soep en muziek in de stal van de familie Staal na afloop van de weidewandeling door Bobeldijk en de Lekermeer.
(foto Corina Schagen-van Willegen)*

Presentatie eerste jaarboek in Hauwert

Op zaterdag 29 juni is het nieuwe jaarboek gepresenteerd in dorpshuis De Werf in Hauwert. Na het openingswoord van voorzitter Jan Smit, vertelde Peter Oud over het werk van de Westfriese schilder Piet Egmond. Over hem schreef Oud een artikel.

Ina Broekhuizen hield voor het nieuwe jaarboek interviews met vier Westfriezen die geboren zijn in 1924, het jaar waarin het Westfries Genootschap is opgericht, en met een Westfries die geboren is in 1923. Voor deze bijeenkomst was een van hen, Bep Metselaar-Groot uit Noord-Scharwoude, uitgenodigd. Ina sprak met haar. Op een boeiende en humoristische manier vertelde

Bep over haar leven. Vervolgens kreeg zij uit handen van de voorzitter het eerste exemplaar van het jaarboek West-Friesland Oud & Nieuw nummer 91.

Nadat iedereen een hapje en een drankje had gekregen, ging een deel van de aanwezigen naar het kerkhof achter de kerk die vlakbij het dorpshuis staat. Daar onthulden de voorzitter en Ben Wester de door Ben gerestaureerde grafplaat op het graf van Klaas Ruyterman. Klaas was schoolmeester in Hauwert en een van de oprichters van wat toen nog het Historisch Genootschap Oud West-Friesland heette.

Voorzitter Jan Smit en Ben Wester onthullen de door Ben gerestaureerde grafplaat op het graf van meester Klaas Ruyterman. (foto Dick Ham, stichting Projector)

Ook Skotwal in de Top 2000

De actie in 2023 om Oô's Joô's in de Top 2000 te krijgen is ongelooflijk goed geslaagd. De band bereikte de 805de plaats. Prachtig dat de Westfriezen er zo achter stonden. Wat een verbinding gaf dat, wat ben ik groô's op al die stemmers.

De vaart zit er goed in. Nu ben ik benaderd door de voorzitter van de Westfriese Folklore in Schagen om mee te werken om de Westfriese groep Skotwal óók in de Top 2000 te krijgen. Dat doe ik graag. Hoe meer bekendheid in Nederland over de Westfriese cultuur en ons Westfries als streektaal, des te beter.

Skotwal 'Te Werk'

Het gaat nu dus ook om de band Skotwal. De groep bestaat uit het trio Theo Dronkert (zang, gitaar, mondharmonica en percussie), zijn broer Wigert Dronkert (gitaar, baritongitaar, trapharmonium, mondharmonica en zang) uit Sint Pancras en Theo de Jong (mandoline, gitaar, traptrommel, percussie en

zang) uit Broek op Langedijk.

Zij vertalen vooral Amerikaanse rock in het Westfries. In overleg met Skotwal hebben we gekozen voor het nummer 'Te Werk'.

Via dit Vierkant roep ik iedereen op om aan het eind van het jaar te stemmen op het nummer 'Te Werk' en dit te delen met uw netwerk.

Uiteraard willen we geen competitie met Oô's Joô's. Het uitgangspunt is juist dat ze elkaar versterken. Dus blijf ook stemmen op het nummer Bloemkôle van Oô's Joô's.

Vorig jaar hebben de Westfriezen zich massaal achter deze actie geschaard. Wat zou dat mooi zijn, een tweede Westfriese band in de Top 2000.

Stemmen kan vanaf begin december.

Netty Zander, algemeen bestuurslid

De Westfriese band Skotwal. (foto aangeleverd)

Creatief Westfries

Fietsendevort

De route van 'Fietsendevort' kè je op oigen gelegenhoid en 't hêle jaar deur raaije. Je kenne zelf bepale weer of je starte. Skroivers van Creatief Westfries hewwe roime en korte verhaaltjes skreven, die in 't boekie 'Fietsendevort' stane. Ok 'n kaartje met de route, bijzonderhede over de omgeving en QR-codes voor film- en meziekopnames vind je deer. De boekies benne te koop voor € 5 bai adresse die je vinde kenne op: www.creatiefwestfries.nl/nuws

Stadswandeling Hoorn-Enkhuizen-Medemblik

Deuze benne maakt deur Creatief Westfries. Die kè je downloade vanaf de website. Deer vind je weer een QR-code bai. Al scan je die met je mobiel as je an de loup gane, den hoor je via de podcast in 't Nederlands óf in 't Westfries alles over de geskiedenis van de gebouwe en de omgeving.

Pubquiz

D'r komt d'r nag ien: op 9 november in De Stek in Grootebroek. Koste: € 8,50 per persoôn en vanstevoren opgeve via westfriesgenootschap.nl/jubileum.

Martine Meester opent de fietstocht Fietsendevort.
(foto Diny Kreuk-Breed)

40 jaar Creatief Westfries in 2025!

Om dut jubileum feestelijk te vieren benne we drok doende om aktivitoite te bedenken. We denke den an pubquizze, optredens, 'n dialectedag. Nag niks is op dut stond bekend. Maar wul je meer wete? Koik den vooral op oôs oigen website www.creatiefwestfries.nl. Op de agenda en ok bai nuws vind je alle infermasie van wat komme gaat.

Tweide-kans-boeke

Hew je zinnighoid om weer d'rs te lezen in boeke van Westfries skroivers? Koik den 'rs op de boekeloiste, die stane onder 'verkoop' op oôze website. De boeke koste € 2 't stuk. Bel of App nei 06-22720021 (Diny Kreuk). Den kenne we ofprate hoe de boeke bai jou terecht komme.

Westfries klassie

Wul je beterder Westfries skroive lere? Hè je ald'rs docht: dát moet ik opskroive, maar weet je niet goed hoe? Je kenne je licht opsteke in 't klassie van Ina Broekhuizen-Slot. Want dén kè je deernei ok bai 'n skroifgroep komme. Durf je 't an? Meld je an en bel of skroif nei: Wilma Groot, 06-4769601, tonwilma@quicknet.nl. De lestoide worre in overleg met Ina en de anmelders bepaald.

Website

Creatief Westfries heb 'n oigen website, met nuws, deurverbindings nei de podcasts, of nuws wat we graag dêle wulle. En...met foto's d'r bai! Dat koik geregeld op: www.creatiefwestfries.nl

Diny Kreuk-Breed, bestuurslid

Koninklijke Erepenning voor het 100-jarige Westfries Genootschap

De jaarlijkse Westfriezendag werd dit jaar gehouden in cultureel centrum Pancratius in Oosterblokker. Na het welkomstwoord van voorzitter Jan Smit kreeg burgemeester Jan Nieuwenburg van de gemeente Hoorn het woord. Hij overhandigde in de persoon van de voorzitter aan de vereniging de zilveren Koninklijke Erepenning, alsmede namens de gemeente Hoorn de Eenhoornzegel ter waarde van € 1.000. Hierna werd Lies Smit door de ledenvergadering benoemd tot lid van verdienste vanwege haar grote inzet voor de Westfriesse streekdracht en het werk voor de Commissie Kap en Dek, de websitecommissie en de promotie van het Westfries Genootschap. Vervolgens ontving Ina Broekhuizen-Slot uit handen van de voorzitter de Westfrieslandprijs in de categorie cultuurhistorie en creativiteit. De voorzitter noemde haar een ambassadeur voor Westfriesland, het Westfries en het Westfries Genootschap.

De agenda voor de jaarvergadering bevatte verder de gebruikelijke punten, zoals de bestuursverkiezing. Netty Zander werd benoemd voor een nieuwe termijn. De contributie wordt met ingang van 2025 verlaagd en wel tot € 25 voor gewone leden en € 50 voor bedrijven.

Tijdens de rondvraag verraste Lisette Bart als voorzitter van de commissie Kap en Dek het bestuur van het Westfries Genootschap met een cheque van € 5.000. Tom Wester, voorzitter van Stichting Creatief Westfries, feliciteerde het bestuur en de leden met het eeuwfeest.

Penningmeester Nico Braak, die ook penningmeester van stichting De Westfriesse Molens is, riep de leden op om op poldermolen Nieuw Leven in de Wogmeer te stemmen bij de verkiezing voor de Nationale Molenprijs. Na afloop van de vergadering was er een optreden van muziekvereniging Sint Caecilia uit Zwaag die een aantal vrolijke nummers ten gehore bracht.

Na de goed verzorgde lunch volgde een receptie voor genodigden. Velen maakten van de gelegenheid gebruik het bestuur te feliciteren. Namens de Boerderijstichting Noord-Holland overhandigden Monique Beemsterboer en Henk de Visser aan de voorzitter de Stolp Award als waardering voor de inzet van het Westfries Genootschap voor het behoud van de stolpen. Sandra de Heus van de commissie Geschiedschrijving en Westfriesse Biografieën overhandigde aan de voorzitter het eerste exemplaar van een magazine met ruim zestig biografieën en Tom Wester herhaalde ten behoeve van de receptiegasten de toespraak die hij ook tijdens de ledenvergadering had gehouden.

Alles bij elkaar was het een geslaagde en onvergetelijke Westfriezendag.

Foto's van de Westfriezendag op de volgende pagina.

De Koninklijke Erepenning. (foto Corina Schagen-van Willegen)

Het voltallige bestuur met burgemeester Jan Nieuwenburg na de uitreiking van de Koninklijke Erepennen en de Eenhoornzegel.
 V.l.n.r.: Kees Kreuk, Annet Staal, Hans van Kampen, Petra Tromp, Nan Beers, Nico Braak, burgemeester Jan Nieuwenburg, Jan Smit en Netty Zander.
 (foto Stan Nuveen, stichting Projector)

Blik op de zaal tijdens het optreden van muziekvereniging Sint Caecilia uit Zwaag.
 (foto Stan Nuveen, stichting Projector)

Lisette Bart van de commissie Kap en Dek reikt een cheque uit aan Jan Smit als cadeau voor het 100-jarig bestaan van het Westfries Genootschap.
 (foto Stan Nuveen, stichting Projector)

Het Westfries Genootschap werd onderscheiden met de Stolp Award, uitgereikt door Henk de Visser en Monique Beemsterboer van de Boerderijstichting Noord-Holland.
 (foto Corina Schagen-van Willegen)

Ina Broekhuizen-Slot (links) ontving de Westfrieslandprijs 2024 in de categorie cultuurhistorie en creativiteit. Lies Smit werd benoemd tot lid van verdienste vanwege haar inzet voor de streekdracht en de commissie Kap en Dek.
 (foto Stan Nuveen, stichting Projector)

Bouwhistorische Commissie

Onze commissie besloot om tot 1 januari 2025 verdwenen dorpscafés vast te leggen. Aandacht daarbij is er ook voor de eigenaren en hun gezinnen. Hieronder een samenvatting van het interview met Jan Beentjes, die opgroeide in café Het Wapen van Obdam.

Kind in een café

In 1960 verhuisden Joop en Gré Beentjes-Stoop met hun zes kinderen vanuit Alkmaar naar het café Het Wapen van Obdam. Hun oudste zoon Jan was acht jaar toen hij in Obdam kwam wonen. Hoe was het om kind in een café te zijn?

Het eerste wat me opviel na de verhuizing was dat we in een heel groot huis kwamen. Op de bovenverdieping was een vergaderzaal. Daar sliepen we met z'n allen op de lange regel met schotjes tussen de bedden.

Mijn moeder wist niks van een café, ze dronk geen druppel, dat werd later wel anders. Vader was er meer het type voor. Hij kon goed met mensen omgaan en met iedereen een gesprek gaande houden. Je had vrijgezellen die twee of soms drie keer per dag kwamen. Ze dronken een paar biertjes, gingen naar huis en verschenen later weer. Dan lag vader net even op de divan en ging de bel. „Ga jij eens kijken wie er is”, zei hij. Ik naar het café. „Het is Groot.” Dan mopperde vader, maar toch liep hij naar

beneden, deed de deur open, zette zijn smile op en ging achter de bar staan.

Kind zijn in een café vond ik niet leuk. Een normaal gezinsleven heb ik nooit meegemaakt. Ik miste de huiselijke sfeer die ik bij vriendjes zag, bijvoorbeeld dat ze met z'n allen om tafel zaten te eten. We zaten maar één keer per jaar met vader en moeder en alle kinderen aan tafel, dat was op eerste kerstdag, dan was het café gesloten.

Als oudste moest ik heel vaak voor mijn broertjes zorgen. Als er zondags geen hulp was, moest ik een pakje Saroma halen en pudding maken voor de anderen. Bij een bruiloft hielp ik met afwassen en stoelen klaar zetten. Ook waren we uren bezig om alles weer schoon te maken.

We hadden gelukkig een vaste hulp: Riet Commandeur uit De Noord, Heerhugowaard. Ze begon bij ons toen ze een jaar of zestien, zeventien was en is gebleven tot het café werd verkocht. Eigenlijk was zij onze moeder. Wat we als kinderen wél hadden, waren vrijheid en de ruimte, ons grote erf liep helemaal door tot aan de sloot.

Het café ging vroeg open, om half negen. Achter ons stond veiling De Tuinbouw. De mannen van De Transport, toentertijd een soort personeelspool, kwamen daar om negen uur vandaan om koffie te drinken.

Het Wapen van Obdam wordt in de jaren zestig verbouwd. De vier ramen in de voormuur maken plaats voor twee grote ramen. (foto familiebezit)

Het café na de verbouwing. (foto familiebezit)

We waren zes en een halve dag per week geopend, alleen op woensdagmiddag bleef de deur dicht. Er was veel reuring in het café. Vertegenwoordigers en ook mannen uit de bouw kwamen koffie drinken, met schafttijd gingen zij ook naar de kroeg. Er waren drie biljartclubs en het was het voetbalcafé. Als de wedstrijd 's zondags niet doorging, werd er geklaverjast, dat was vast pandoer. Er werden gauw prijsjes gehaald en dan zaten er zo dertig of veertig man te klaverjassen.

Ongeveer een jaar lang hebben we 24 man in de kost gehad, Duitsers die werkten bij de boortoren in de Berkmeer. Er stonden boven twaalf bedden, de mannen hadden ploegendienst en wisselden elkaar af. Ik was toen een jaar of twaalf, dertien en moest ruimte maken. Weg uit mijn kamertje, slapen op een opklapbedje in de woonkamer, zonder privacy.

Na vijftien jaar stopten mijn ouders met het café. Ik was toen de deur al uit. Het waren tropenjaren geweest, vader en moeder hadden roofofbouw gepleegd op hun lichaam. Bovendien dronken ze veel te veel mee. Ik kan wel zeggen dat ze failliet gegaan zijn. Dat alles had een behoorlijke impact op ons gezin.

Het Wapen van Obdam werd in 1975 overgenomen door Herman Vriend. Hij was eigenaar tot circa 2015. Op 1 oktober 2015 begon hier restaurant De Amethyst dat van woensdag tot en met zondag is geopend. Achter in het pand zijn appartementen gerealiseerd.

Interieur met biljart. Een vertrouwd beeld van een café in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. (foto familiebezit)

Restaurant De Amethyst, anno zomer 2024. (foto Ina Broekhuizen-Slot)

spullen in Westfriesland

Karin Wester, oud-medewerker van het Westfries Museum, bespreekt een voorwerp uit Westfriesland.

Boerin van Dregterland

Ik ben nieuwsgierig naar mijn voorouders. Een van hen is Jan Jans Kieftenburg. Hij overleed in 1852 op 71-jarige leeftijd in huis nr. 130 aan de Straatweg in Westerblokker. De Straatweg is de oudste, met straatstenen verharde weg van Noord-Holland. De weg, aangelegd in 1671, loopt via De Streek van Hoorn naar Enkhuizen via Westerblokker, Oosterblokker, Westwoud, Hoogkarspel, Lutjebroek, Grootebroek, en Bovenkarspel. Deze straat heeft inmiddels verschillende nieuwe namen gekregen.

Kort na het overlijden van Jan Jans Kieftenburg is een boedelinventaris opgemaakt. Hierin staat dat hij naast landman (veeboer) ook waardschap was bij het dijkbestuur van Dregterland, het dijkgraafschap Dregterland. In de Enkhuizer Courant van 3 januari 1893 staat dat een waardschap bij stormweer toezicht moet houden op een deel van de dijk. Volgens dit artikel is een waardschap een heemraad.

Zoekend op 'Dregterland' vond ik een afbeelding van een boerin getekend in 1837. Op haar hoofd draagt deze boerin een kaper over haar kanten kap. De kaper bedekt niet alleen haar hoofd, maar ook haar schouders. In de textielcollectie van het Westfries Museum worden enkele kapers bewaard. De buitenkant van deze kapers is gemaakt van glanzende zwarte zijde. De binnenkant is meestal gevoerd met crèmekleurige, iets ruwere zijde. Het mutsgedeelte is verstevigd met karton, het korte capeje valt soepel over de schouders.

Waarschijnlijk draagt de vrouw een jak van bedrukte katoen en een halsdoek van dunne witte stof. Haar effen groene rok met zwarte garnering is mogelijk gemaakt van wol. De groene handschoen valt op. Dat ze welgesteld is kun je opmaken uit haar gouden sieraden: het oorijzer en de voorhoofdsnaald, het bootslot van het bloedkorale halssnoer, de halsketting en de sluiting van de kaper.

Ook het armbandje om de mouw (dat ze ook om haar andere pols zal dragen) heeft een gouden slotje. De schoengespen zijn waarschijnlijk van zilver. Zo zouden de echtgenotes en dochters van Jan Kieftenburg eruit gezien kunnen hebben. Zijn eerste vrouw was veeboerin.

Boerin van Dregterland, bij Hoorn, 1837, aquarel door Heinrich Gottfried Haasloop Werner.
H.G. Haasloop Werner (Kleef 1792-Elburg 1864) heeft meer mensen in streekdracht getekend. Na het beëindigen van een militaire loopbaan hield hij zich met geschiedenis en oudheidkunde bezig. (collectie Openluchtmuseum Arnhem)

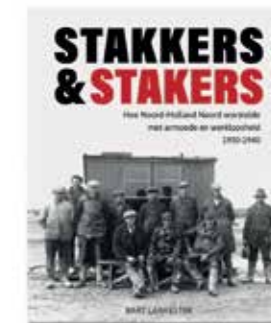
nieuwe uitgaven

Samenstelling: Peter Smit
(Verkrijgbaar in de boekhandel, tenzij anders vermeld;
niet bij het Westfries Genootschap)

Crisisjaren in Noord-Holland

In zijn boek 'Stakkers & Stakers' beschrijft Bart Lankester hoe noordelijk Noord-Holland worstelde met armoede en werkloosheid in de crisisjaren 1930-1940. Tuinders leefden in die periode van krediet naar krediet en vele werklozen waren afhankelijk van gesubsidieerde werkprojecten. Ook de middenstand had het slecht door de armoede onder de bevolking.

Naast het algemene verhaal bevat dit boek ook een aantal portretten: van de sappelende tuinder in Nibbixwoud tot de werkloze leraar in Alkmaar, van de uitgebuite dienstbode in Tuitjenhorn tot de gedreven stakingsleidster in Hoorn. Met deze aanpak krijgt de crisis letterlijk een gezicht. 'Stakkers & Stakers' is verschenen bij Uitgeverij Noord-Holland en kost € 29,95.

Jubileumboek Westfries Dansgroep

De Westfries Dansgroep Schagen bestaat zeventig jaar en dat wordt gevierd met een jubileumboek. „Of we ook de 75 jaar halen, dat moeten we nog maar afwachten”, aldus voorzitter Germa Smit. Want het ledenbestand krimpt en vergriest. Het jubileumboek leest als een soort reisverslag over alle landen waar de dansgroep heeft opgetreden en is natuurlijk voorzien van veel foto's. De uitgave is voor € 30 te koop via de website van de vereniging: westfriesedansgroep.nl

Het Grootslag in beweging

Zes schrijvers hebben met hun verhalen meegewerkt aan de uitgave 'Het Grootslag – een polder in beweging'. Ter gelegenheid van het 600-jarig bestaan van de polder worden in dit boek de veranderingen in het landschap onder invloed van de verkaveling geschetst. Niet alleen de effecten op de verschillende bedrijfstakken komen aan de orde, maar ook de infrastructuur en de arbeidsmigratie. Samenstellers Trude Buysman en Leo Blank gingen aanvankelijk uit van zo'n 140 pagina's, maar het werden er bijna tweemaal zoveel.

Deze uitgave van Commandeur Media telt 256 pagina's en kost € 29,95. Te bestellen via trudebuysman@gmail.com.

'Spitsbergen': nieuwe roman van Ina Broekhuizen-Slot

Dit najaar verschijnt de nieuwe roman 'Spitsbergen' van Ina Broekhuizen-Slot. Een fictief verhaal over de invloed van gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog op de levens van een aantal bewoners van een Westfries boerderij. Spitsbergen is de naam van die stolp. Zes mensen wonen er kort na de oorlog. Over hun ervaringen uit die tijd spreken ze nauwelijks. Op een dag wordt er een jongen naar de boerderij gebracht. Wat betekent zijn komst voor de anderen?

'Spitsbergen' is de vijfde roman van Ina Broekhuizen-Slot (Sint Maarten, 1952). Eerder verschenen het verhalenboek Tweelichtig en tien bundels met gedichten en verhalen in het Westfries dialect. Ina zet zich in voor het behoud van de Westfries culture en historie. Ze schrijft artikelen en toneelteksten en verzorgt kerkdiensten in de streektaal. In 2024 ontving ze de Westfrieslandprijs voor haar werk. Deze uitgave is verkrijgbaar in de boekwinkels en bij de schrijfster: inaslot@quicknet.nl, (0229-572159).

Westfriese biografie

Op de website van het Westfries Genootschap staan biografieën van personen die voor Westfriesland, lokaal of regionaal, veel betekend hebben. Heeft u in uw dorp of stad een persoon waarvan u meent dat deze in aanmerking komt voor deze rubriek, meldt u die dan, liefst per mail, aan bij het secretariaat van het Westfries Genootschap. Alleen personen die zijn overleden komen in aanmerking. Raadpleeg de website www.westfriesgenootschap.nl, klik op Commissie Geschiedschrijving en vervolgens op Westfries Biografieën.

Aris Bouwens, de man van de museumwinkeltjes en 'Theater op Skoôt'

(foto archief Mediahuis)

Aris Bouwens, geboren in 1944, had een groot feest al ver voor zijn tachtigste verjaardag ingepland en bij iedere tegenslag zei hij: „Het gaat goed, ik ben er nog, ik ga nog niet dood hoor, want ik word tachtig.”

Het mocht niet zo zijn, de rasverzamelaar uit Noord-Scharwoude, die bekendheid verwierf met zijn museumwinkeltjes en het 'Theater op Skoôt', overleed op 5 mei 2024 op 79-jarige leeftijd.

Het verzamelen zit er al vroeg in bij Aris Bouwens. Als bakkersknecht bij zijn vaders bakkerij (al sinds 1878 gevestigd aan de Dorpsstraat in Noord-Scharwoude), vertegenwoordiger in beschuit, melkboer in Noord-Scharwoude en marktmeester op de Zwarte Markt in Beverwijk is hij altijd onder de mensen en dan kom je nog eens wat tegen. Soms zelfs in het buitenland, want zijn enorme verzameling Nederlandse emailen reclameborden – van Persil tot KG Koffie en Thee, van Ringers Chocolate tot Osinga's Tabak – is begonnen met een in Engeland gekocht reclamebord: 'News of the World, here for sale'.

Aris Bouwens in een van zijn winkeltjes.
(foto Ina Broekhuizen-Slot)

Bakkerswinkeltje

Met de toonbank van een bakkerij krijgt zijn verzameling winkelblikken, reclameborden, kruideniers- en rookwaren een duw in de richting van de latere museumwinkeltjes: „Die bakker zette hem bij het grof vuil en ik mocht hem wel hebben. Bij mijn moeder kon ik op zolder terecht met mijn spullen. Op en om die toonbank kon ik mijn verzameling kwijt en maakte er een bakkerswinkeltje van. Daarna kon ik het interieur van een opgedoekte sigarenwinkel in Alkmaar overnemen en later het interieur van een kruidenierswinkeltje. Zo heb ik daar op zolder mijn vijf winkeltjes bij elkaar gescharreld.”

Het verslavende van verzamelen is dat je steeds meer wilt. Het jagen op sommige dingen is nog leuker dan het hebben. Maar tegelijkertijd is het een ongevaarlijke vorm van hebzucht. „Ik heb een hekel aan verzamelaars, want die willen alles hebben wat jij niet kwijt wilt!”, zei iemand eens tegen mij.’

De indrukwekkende collectie van Aris Bouwens betreft vooral de periode 1920-1970, toen ieder dorp nog zijn eigen winkeltjes

had. De zeven kilometer lange Dorpsstraat van de Langedijker dorpen telde in 1960 nog meer dan 230 winkels en bedrijfjes, weet Aris. „Het had iets genoeglijks, dat nu verdwenen is.”

Vijfentwintig jaar

Zo'n 25 jaar is de verzameling een succes geweest. Aris – en niet te vergeten zijn vrouw Corrie – krijgen jaarlijks acht- tot tienduizend bezoekers over de vloer. Maar ze gaan stoppen. Al in december 2008 kondigt Aris Bouwens – op zijn kerstkaarten! – de sluiting van zijn museumwinkeltjes aan. In juni 2009 wordt hij 65 jaar, daarna volgt het einde van de expositie op de zolder boven de vroegere bakkerij van zijn vader. „Ik heb dan vijftig jaar gewerkt. Mijn Westfriese gastenavonden in het huiscafé blijven nog. En ik wil meer buiten de deur optreden”, zegt hij in een interview.

Maar het loopt anders. De kandidaten die in beeld zijn om zijn winkeltjesverzameling over te nemen, haken af. Aris komt terug op zijn besluit en gaat door. Niet meer met vaste openingstijden: bezoek alleen op afspraak. Maar zo'n zes jaar later komt er toch een eind aan en Aris begint aan de verkoop van zijn spullen op Marktplaats.

„Van de zomer word ik 71 en als er wat met mij gebeurt, wil ik mijn vrouw en kinderen niet met al die spullen opzadelen. Mijn drie kinderen vinden het best leuk wat ik doe, maar die zeggen 'Vader, je hebt het zelf verzameld, je ruimt het zelf ook maar weer op'.” En daarmee gaat Aris volop aan de gang. „Maar”, zegt hij, „sommige spullen bewaar ik, zoals mijn verzameling houten schooltassen.”

Theater op Skoôt

Wat dan ook blijft, is het interieur van Café & Tooneelzaal De Toekomst, oftewel het mini-theatertje in de voormalige koolboet bij huize Bouwens. Met jukebox, een bijna honderd jaar oude piano en emailen reclameborden en schilderijen aan de wand. Er is krap plaats voor ongeveer veertig bezoekers (vandaar dat de voorstellingen onder de noemer Theater op Skoôt plaatsvinden), maar artiesten uit binnen- en buitenland komen er desondanks graag. Robert-Jan Stips, Jeroen Zijlstra, Tim Knol, Lenny Kuhr, ze voelen zich niet te groot voor dit kleine theater. Net zo min als de Australische singer-songwriter Toby Beard en de Amerikaanse zanger Gregory Page. In totaal hebben er zeker honderd artiesten opgetreden.

Naast zijn meestal uitverkochte theateravonden organiseert hij ook een keer per maand gastenavonden, met Westfriese verhaaltjes, lekker eten, altijd muziek en elke keer weer anders. Verder biedt hij onderdak aan schrijversgroepen van Creatief Westfries, die bij Aris hun creativiteit in het Westfries kwijt kunnen. En als er dan tijd over is, treedt hij zelf op tijdens bijeenkomsten, waar men graag naar zijn eigen Westfriese verhaaltjes wil luisteren.

Maar aan al deze activiteiten komt een einde in 2020. Aris revalideert dan in zorgcentrum Magnushof in Schagen. Zijn gezondheidssituatie en zijn leeftijd brengen het echtpaar Bouwens tot het besluit om ermee te stoppen. Een jaar eerder is nog wel zijn boek 'Aars, 't moet gewoon Aars' verschenen. Een uitgave met verhalen en gedichten, uiteraard in het Westfries en voorzien van tekeningen en foto's van Sietse Wiersma. Na een lange ziekteperiode, waarin ook dementie wordt vastgesteld, overlijdt Aris Bouwens in het Hospice Alkmaar.

Bronnen:

Rasverzamelaar met een theaterhart, Noordhollands Dagblad 8 mei 2024, Roel van Leeuwen.
Museumwinkeltjes sluiten, Aris Bouwens gaat door, Jaarboek West-Friesland Oud & Nieuw 2015, Peter Smit.

Tekst samengesteld door Peter Smit te Alkmaar (2024).

(foto Ina Broekhuizen Slot)

erf stukken

*In de rubriek Erfstukken wordt aandacht besteed aan oude elementen die zich op een erf bevinden. Dat kan een gebouwtje zijn, een bank, een boom of een brievenbus - kortom 'erfgoed' dat een verhaal vertelt over vroeger. Tips over erfstukken zijn welkom bij het secretariaat.
Door Ina Broekhuizen-Slot*

Schoorsteen trotseert de tijd

Nee, een blikvanger is het niet direct, de schoorsteen die achter de imposante boerderij op Hauwert 147 in Hauwert staat. Je moet een eindje het lommerrijke erf oplopen en dan zie je het gevaarte. Gebroederlijk naast het stenen gebouwtje met houten topgevel, dat het voorste deel van een schuur is.

Waar diende dit pandje voor? Eigenaar Nico Boots vertelt: „Er wordt wel gedacht dit het een bakhuisje is, maar hier werd niets gebakken. Er is ook geen oven, wel een vuurplaats. Het gebouwtje was bedoeld voor de kaasmakerij. Daarbij is de hygiëne van groot belang, dus gekookt water dicht in de buurt was noodzakelijk.”

Nico toont de diepe kelder, de afmeting bedraagt ongeveer 3.50 bij 2.20 meter. Daarnaast staat een robuuste oude kast. „Ik denk dat die gebruikt werd voor het opbergen van de kaasattributen. Naast de stookplaats is later een plee gebouwd. Maar toen werd hier natuurlijk allang geen kaas meer gemaakt.”

*De hoge schoorsteen bij de schuur achter de boerderij in Hauwert.
(foto Anna Groentjes)*

Dubbel vierkant

Op een kaart uit 1730 is te zien dat op deze plaats al een boerderij stond. In 1860 is die verbouwd tot een dubbele stolp. „Wellicht verdwenen toen de kaas- en zaadkamer en is de schuur met de vuurplaats en de kelder in gebruik genomen”, vermoedt Nico. Samen met zijn vrouw Marian woont hij nu twee jaar in de stolp. Hij is schilder van beroep. „Ik schilder dit pand al dertig jaar, dus

ik kende het goed. Ik wilde deze boerderij en de bijbehorende tuin graag kopen.”

De vorige eigenaar, arts J. J. van Bethem Jutting, kocht de onbewoonbaar verklaarde stolp rond 1970. Met hulp van een goede architect en dito aannemer werd de boerenplaats langzamerhand opgeknapt.

Nadat Jan Jutting op hoge leeftijd overleed, werden Nico en Marian de trotse bezitters van het pand. Het oudste gedeelte zijn de woonkamer en de opkamer, die dateren van rond 1800. Nico vond twee plankjes met de opschriften: 1860 verbouwd en 1910 verbouwd. „Ik wil binnenkort onderzoek doen naar de geschiedenis van onze stolp.”

De zware schoorsteen begint te wijken, die staat immers op veengrond. Nico stelt: „Zolang hij niet omvalt, laat ik hem staan.”

*De vuurplaats met daarnaast de plee.
(foto Ina Broekhuizen-Slot)*

de aanleiding

*In De Aanleiding vertellen leden hoe het kwam dat zij zich aansloten bij het Westfries Genootschap. Deze rubriek is een mooie aanleiding voor een nadere kennismaking.
Deze keer Klaas Bant (89) uit Schellinkhout.
Door Jan Smit.*

Al zestig jaar actief lid

Klaas is in 1935 geboren in Beets. Zijn vader was daar hoofd van de school. In 1936 verhuisde het gezin naar Groet. Na de lagere school ging Klaas naar de Rijks HBS in Alkmaar en vervolgens studeerde hij sociale geografie en geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. In 1960 trouwde hij met Jannie Baas uit Schoorl. Na hun huwelijk woonden zij achtereenvolgens op een woonboot in Akersloot en op een kamer in de pastorie van Koedijk. In 1962 kreeg Klaas een baan aan het Westfries Lyceum in Hoorn en in 1963 verhuisden zij naar Schellinkhout.

Klaas zijn carrière in het onderwijs verliep van leraar via conrector naar rector. Van 1973 tot 1977 maakte hij met zijn gezin gedurende drie en een half jaar een uitstapje naar Aruba waar hij als leraar aardrijkskunde aan een middelbare school les gaf. Bij zijn terugkomst kon hij weer terecht bij zijn oude school in Hoorn.

In Schellinkhout maakte Klaas kennis met het openbaar bestuur. Hij zat in de gemeenteraden van Schellinkhout en Venhuizen, zat in het bestuur van het Samenwerkingsorgaan West-Friesland, Provinciale Staten van Noord-Holland en hij was plaatsvervangend hoofdingeland bij het toenmalige Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier.

Klaas is al zestig jaar lid van het Westfries Genootschap. Dat begon toen de toenmalige wethouder van Hoorn, Willem Wiese, hem vroeg voor de archeologische commissie van onze vereniging. Klaas vindt het belangrijk dat je op de hoogte bent van de kenmerken en de geschiedenis van je eigen streek. Vlak voordat hij stopte als rector werd hij in 1994 benoemd

tot voorzitter van het algemeen bestuur van onze vereniging. Hij bleef dat tot 2005. Bij zijn afscheid werd hij benoemd tot erelid. Hij was niet alleen lid van de reiscommissie, maar ook lid van onze genealogische commissie (nu Stichting Westfries Families) en bestuurslid van de Stichting Vrienden van het Westfries Museum. Gedurende dertig jaar zat hij in het bestuur van historische vereniging Suyder Cogge. Nog steeds helpt hij samen met Jannie bij het inpakken van onze papieren uitgaven.

*Klaas en Jannie Bant bij De Nek in Schellinkhout.
(foto aangeleverd door Klaas Bant)*

Vierkant verdwijnt

In 2001 verscheen het eerste nummer van het Vierkant. Het kwam in de plaats van de mededelingenbladen voor de leden. Het blad dat u nu in handen heeft is de laatste uitgave van dit fraaie tijdschrift. Het verscheen 24 jaar lang, drie keer per jaar. Het stond vol nieuws over de activiteiten van onze vereniging met haar commissies en van de met ons verwante stichtingen. Ook was er volop aandacht voor de cultuurhistorie van ons werkgebied Westfriesland.

Het Vierkant heeft er niet altijd hetzelfde uitgezien. De eerste jaren was het formaat rechthoekig. In de loop der jaren is het uiterlijk veranderd en los van een eenmalige afwijking als gevolg van een foutje in april 2007, bleef het formaat gelijk. Was de eerste uitgave, afgezien van de omslag nog helemaal in zwart wit, die van april 2018 was geheel in kleur. Voor het eerst. In de zomer van 2019 verscheen het Vierkant voor het eerst in de huidige vierkante vorm. Door de nieuwe vorm kwam er meer ruimte voor tekst en kwamen foto's beter tot hun recht.

Als gevolg van de reorganisatie van het Westfries Genootschap zal het blad, dat een van de visitekaartjes was van onze vereniging, met ingang van 2025 niet meer verschijnen.

Wij zijn iedereen die zich op welke manier dan ook heeft ingezet voor het Vierkant heel veel dank verschuldigd.

Jan Smit, voorzitter

Hoe het Vierkant evolueerde. Met de eerste uitgave linksboven. (foto Corina Schagen-van Willegen)

Verscholen in Westfriesland

Op de foto op de achterkant van het vorige Vierkant was de kerk van Kolhorn te zien.

Uit de goede inzenders is een winnaar getrokken. Brenda Schuijtemaker uit Grosthuizen heeft haar prijs inmiddels toegestuurd gekregen.